

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

LTAE3

Talousarvioesitys vuodelle 2020

Julkisen talouden suunnitelma 2020-2023

Valtiovarainvaliokunta 11.10.2019

Tanja Rantanen: kuntatalouden tila

Tero Tyni: kuntiin liittyvät budjettiesitykset

Jukka Mattila: Keskeiset toimenpiteet työllisyystavoitteen saavuttamisessa

Kunta- ja aluehallinto-osasto/Budjettiosasto

Kuntatalouden tila ja näkymät

Kuntatalouden tila heikkenee vuonna 2019

- Vuonna 2019 kuntatalous heikentyy edelleen. Taustalla on kuntien toimintamenojen kasvun nopeutuminen. Myös kuntien verokertymä on jäämässä ennakoitua pienemmäksi.
 - Kuntien menoja kasvattaa erityisesti sosiaali- ja terveystenomenojen kasvu.
 - Vuoden 2019 kuntien tuloverokertymä on jäämässä noin 900 milj. euroa alhaisemmaksi kuin vielä kuluvan vuoden keväällä ennakoitiin.
 - Osa ennustettua alhaisemmasta verokertymästä on seurausta talouden suhdanteen heikentymisestä. Vuoden 2019 verokertymää alentavat myös tulorekisterin ilmoitusongelmat ja verokorttiuudistus, jonka seurauksena osa tuloveroista ajoittuu vasta vuodelle 2020.
- Kuntien tilanteen tukemiseksi vuodelle 2020 säädetty kertaluonteinen 237 milj. euron kompensatio aikaistetaan vuodelle 2019. (III LTAE)
- Toiminnan ja investoinnin rahavirta muodostuu 3 mrd. euroa negatiiviseksi, ja lainakanta kasvaa huomattavasti.

Kuntatalouden tulot 2020-2023

- Kuntatalouden verotulojen kasvu vaihtelee eri vuosina melko paljon, keskimäärin kasvu 3,7 %, mutta 6,6 % v. 2020.
- Myös valtionavuissa (ml. veromenetysten kompensaatiot) suurta vaihtelua eri vuosien välillä
 - V. 2020 valtionavuissa reipas kasvu, jota selittävät mm. indeksijäädytysten päättyminen, lomarahaleikkauksiin liittyvän vähennyksen päättyminen ja hallitusohjelman toimet
 - V. 2021-2023 valtionavut kasvavat maltillisesti
- Kuntatalouden toimintatulot kasvavat keskimäärin vajaat 2 % vuodessa (2021 asiakasmaksulain uudistus -45 milj. euroa)

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2021-2023, milj. euroa

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Laskennalliset valtionosuudet:	9 493	9 656	8 098	8 117	8 208	8 497
VM	8 577	8 729	7074	7118	7157	7411
OKM	916	928	1024	999	1050	1086
Muut valtionavut yhteensä *	1 112	1 006	3 468	3 693	3 857	3 712
Valtionavut yht., milj. euroa	10 605	10 662	11 565	11 809	12 064	12 209

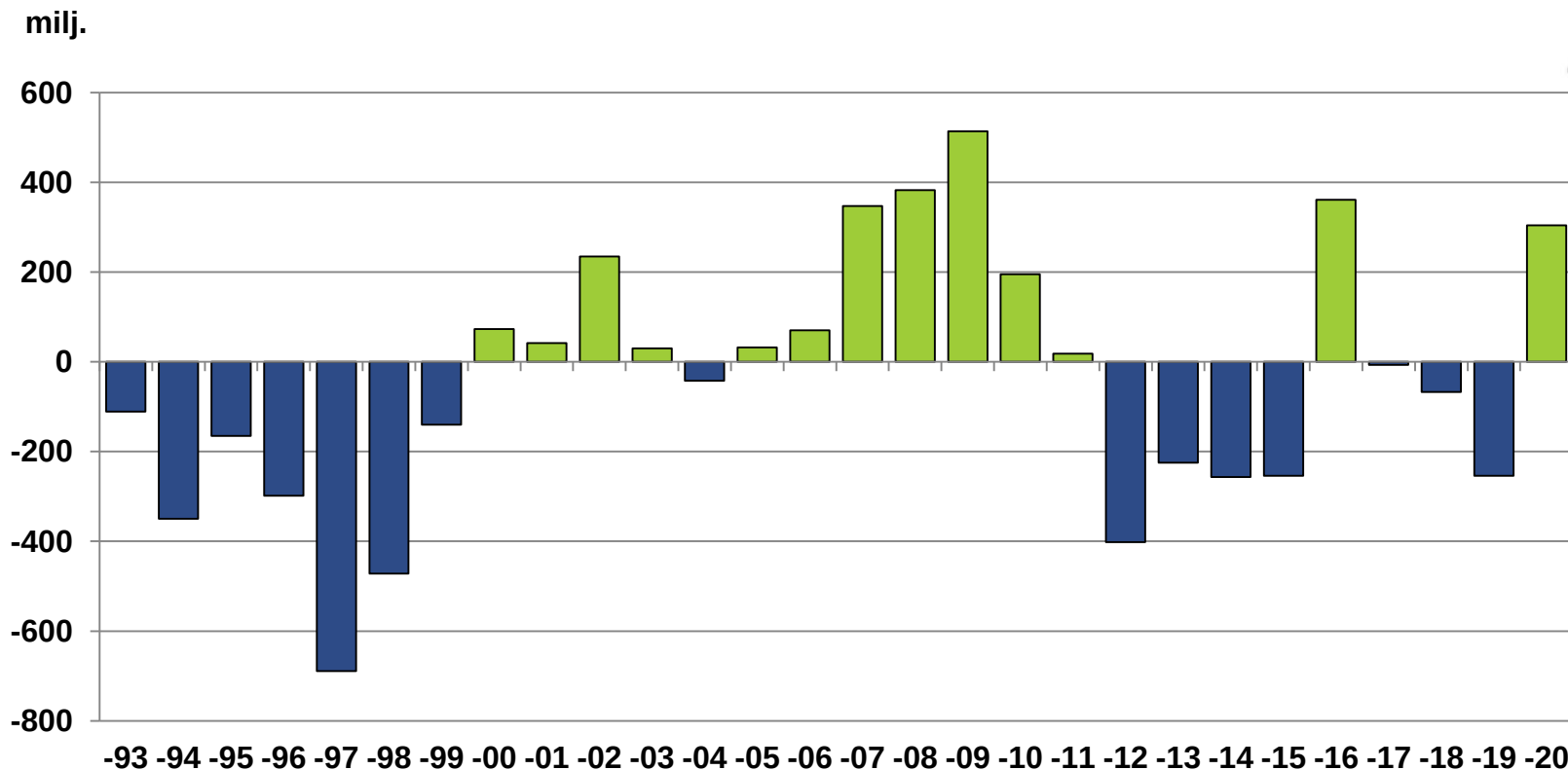
*) sisältää vuodesta 2020 lähtien valtion korvauksen kuntien verotulomenetyksistä

Kuntatalouden menot kasvavat tuloja nopeammin

- Kuntatalouden toimintamenot jatkavat kasvuaan koko kehyskauden noin 3,4 prosentin vuosivauhtia. Toimintamenoja kasvattavat palvelutarpeen kasvu ja hallitukset toimenpiteet.
 - Ikärakenteen muutos kasvattaa kuntatalouden palvelutarvetta noin 0,5 prosenttia vuosittain. Väestön vanheneminen lisää sosiaali- ja terveyspalvelujen kysyntää, kun taas syntyvyyden lasku alentaa laskennallisesti varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelujen tarvetta.
 - Pääministeri Rinteen hallitusohjelman pysyvät menolisäykset kasvattavat kuntatalouden menoja n. 0,5 mrd. v. 2023 tasolla. Menolisäykset on tehty etupainotteisesti.
 - Hallitusohjelman kertaluonteiset menolisäykset lisäävät kuntatalouden menoja n. 200 milj. euroa vuosittain 2020-2022.
- Investointipaineet ovat suuret. Sote-palvelurakennuksia ja kouluja rakennetaan edelleen vauhdikkaasti. Lupien määrä on edelleen kasvussa, ja aloituksia on siten odotettavissa lisää.

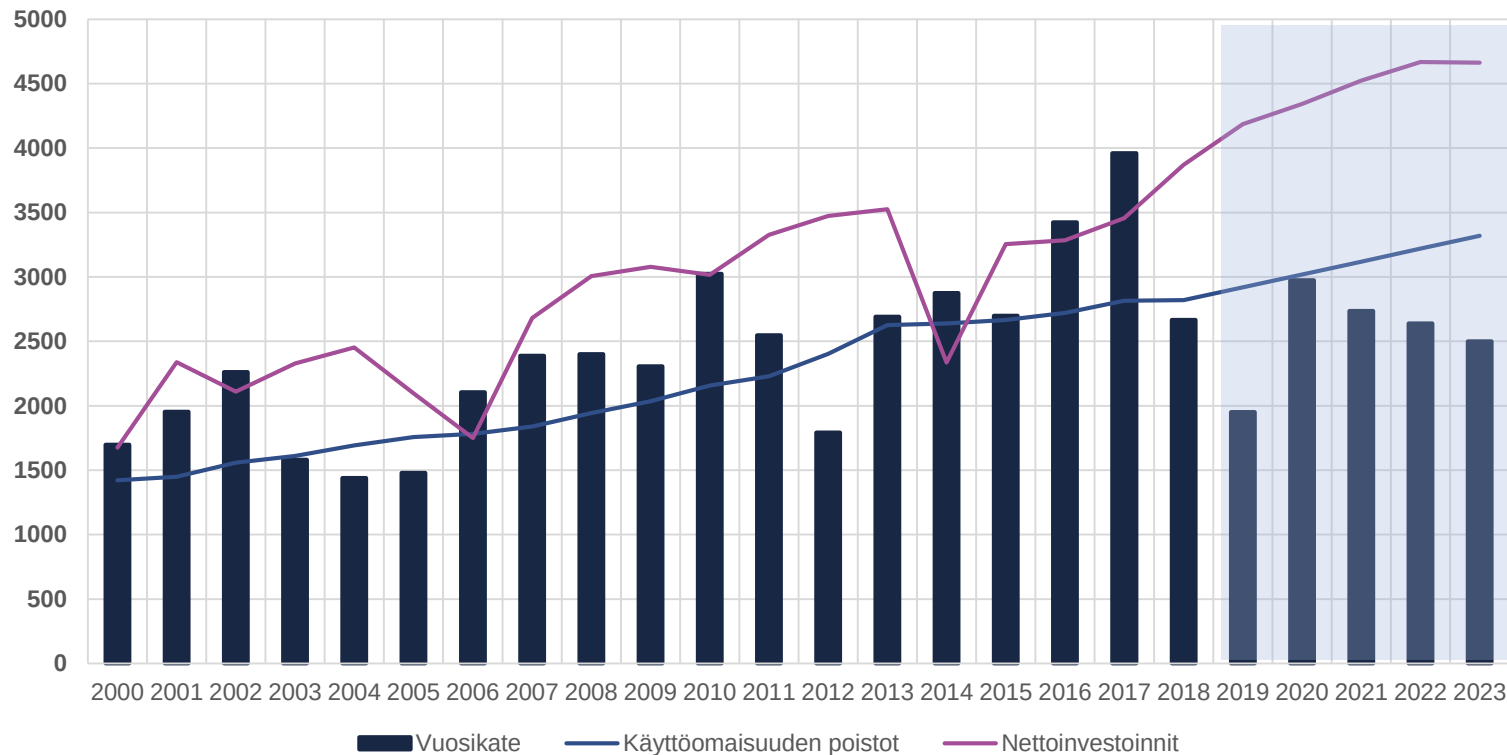

Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen, verrattuna edellisen vuoden talousarvioon

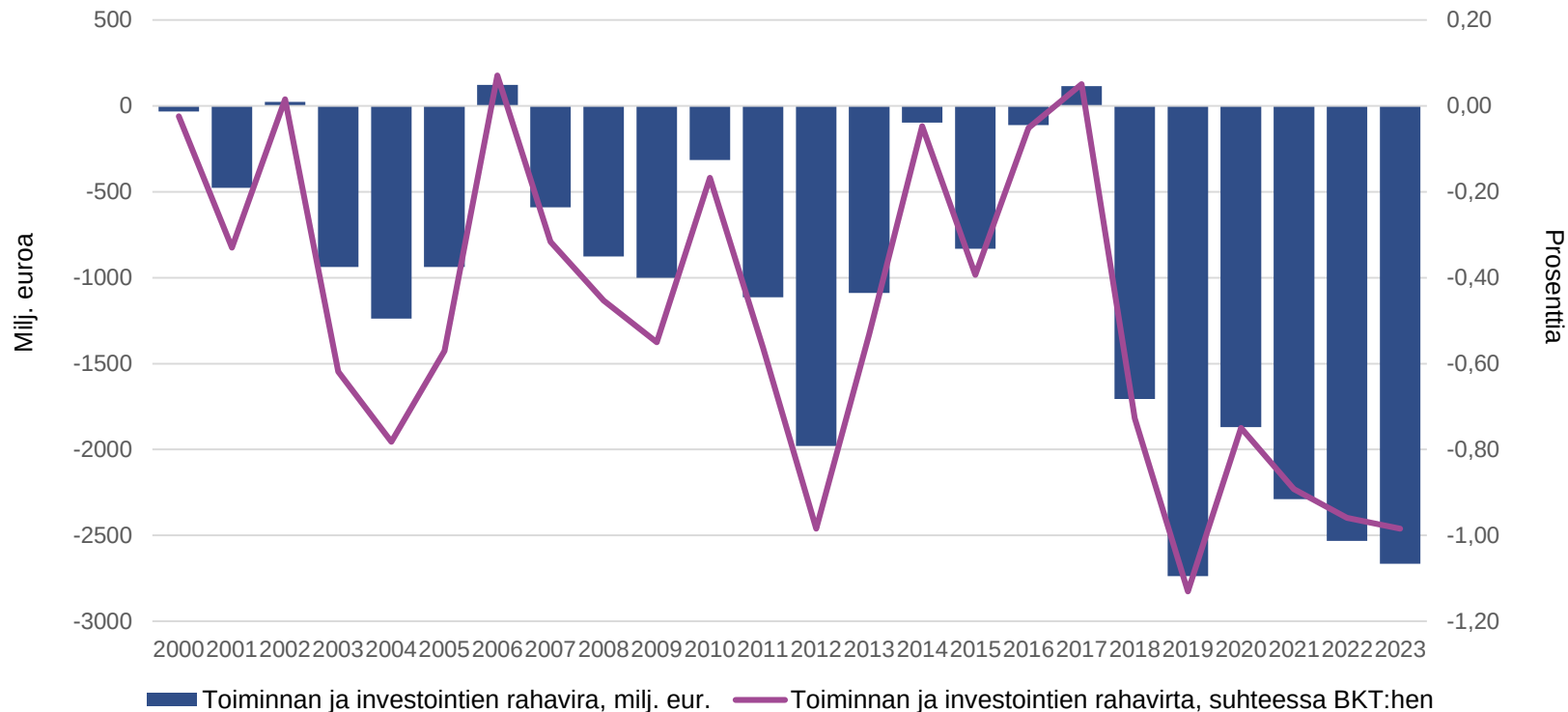
Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot ja investoinnit

Vuosikate vahvistuu vuonna 2020, mutta heikkenee sen jälkeen tasaisesti

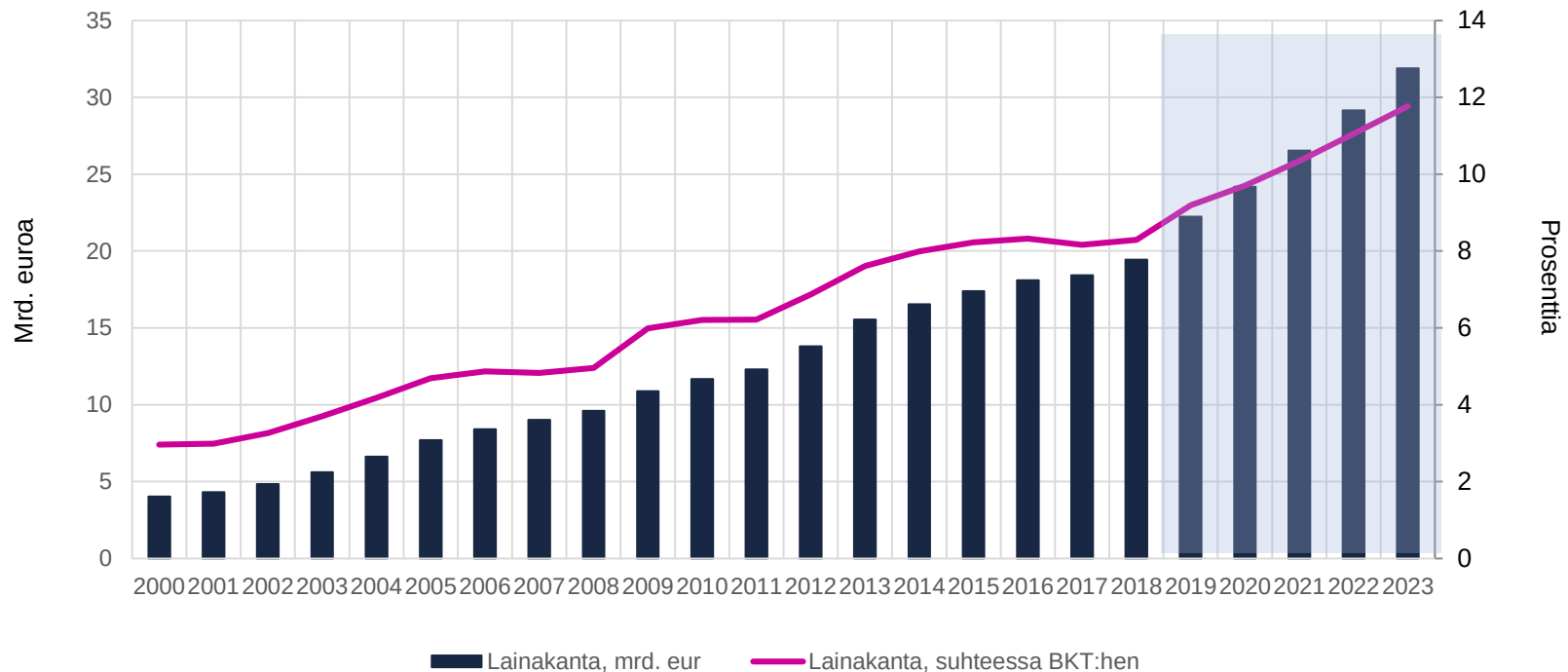

Kuntatalouden rahoitusasema

Toiminnan ja investointien rahavirralla mitattuna näkymät ovat synkät

Ilman uusia toimenpiteitä kuntatalouden lainakannan kasvu uhkaa nopeutua

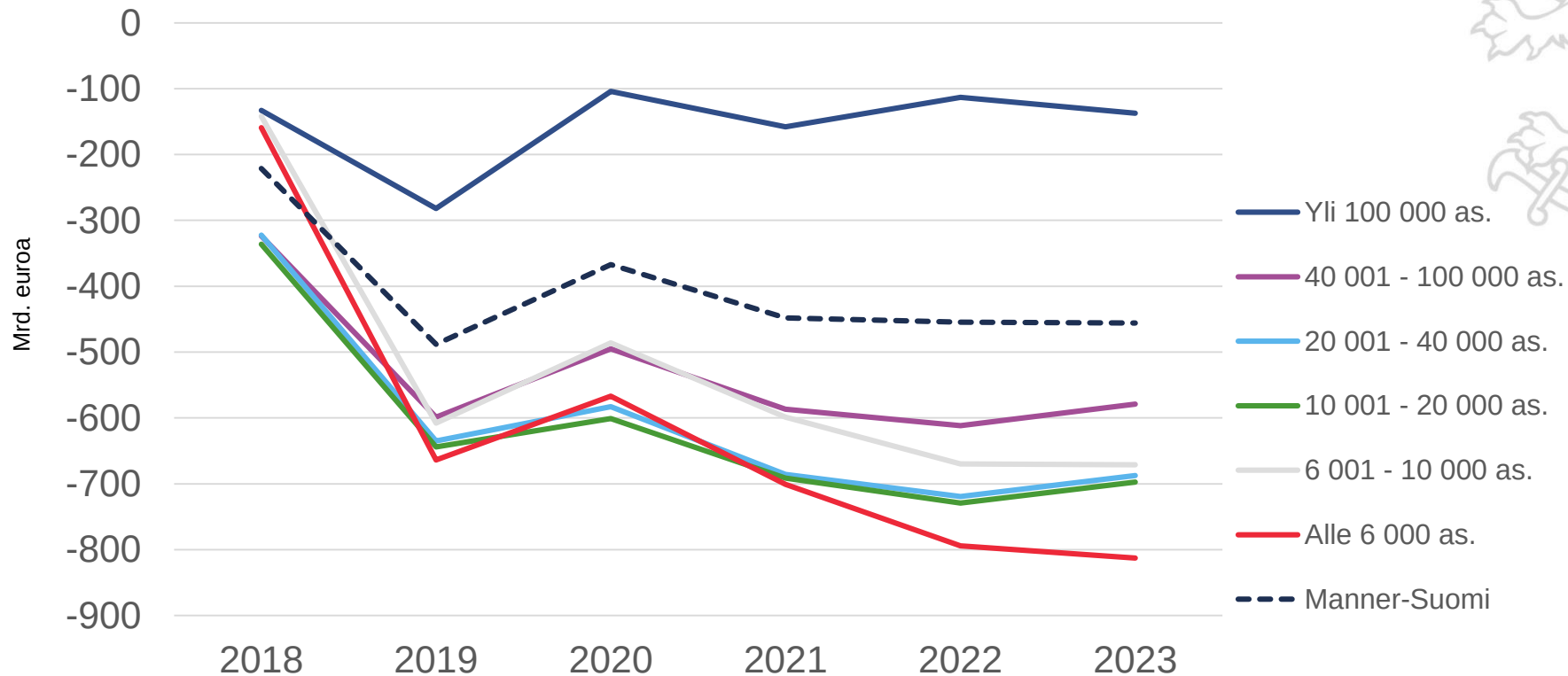
Talouden sopeutuspaine kuntakokoryhmittäin

- Kuntien rahoituksen tasapainotilaa kuvataan kuntatalousohjelmassa toiminnan ja investointien rahavirta -käsitteen avulla.
- Yksinkertaistettuna tunnusluku ilmaisee paineen lainakannan kasvattamiseen (negatiivinen tunnusluku) tai laskennallista mahdollisuutta muun muassa lainojen lyhentämiseen tai veroprosentin alentamiseen (positiivinen tunnusluku).
- Toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan heikkenevän eniten pienissä alle 6 000 asukkaan kunnissa, mikä johtuu ennen kaikkea verorahoituksen keskimääräistä heikommasta kehityksestä.
- Painelaskelman keskeisin havainto on kuntien eriytyminen. Ilman rakenteellisia uudistuksia kuntien eriytymiskehitys uhkaa jatkua kiihtyvänä, samoin veroprosenttien ääripäiden erot uhkaavat kasvaa.
- Tuloveroprosentin korotuspainetta on melkein 90 %:lla kunnista.

Talouden sopeutuspaine kuntakokoryhmittäin

Toiminnan ja investointien rahavirta kuntakokoryhmittäin vuosina 2018-2023

Kuntatalouden vakautus edellyttää lisätoimia

- Kuntatalouden kehitysarvion mukaan toimintamenojen kasvu jatkuu koko kehyskauden toimintatulojen kasvua ripeämpänä.
- Toiminnan ja investointien rahavirta muodostuu 1,9 – 2,7 mrd. euroa negatiiviseksi vuosina 2020-23.
- Kuntatalouden sopeutustarve on suuri. Toteutuessaan hallituksen työllisyystavoite kohentaisi myös kuntataloutta.
- Edellä kuvattu kehitysarvio laaditaan painelaskelmana, jossa ei tehdä oletuksia kuntien veroprosenttien muutoksista eikä kuntien omista sopeutustoimenpiteistä
- Kuntatalouden vakautus vaatii kuitenkin myös sekä rakenteellisia toimia että kuntien omia toimenpiteitä.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Keskeisimmät kuntatalouteen liittyvät lisäykset

Tero Tyni

Budjettineuvos, VM/BO

LTAE III

- 237 miljoonan euron kertaerän maksua aikaistetaan vuodelta 2020 verokorttiuudistuksesta sekä muista seikoista johtuvan normaalia alhaisemman kunnallisverokertymän tasaamiseksi.
- Verotuloarviota ehdotetaan alennettavaksi yhteensä 443 milj. eurolla. Arvion alentuminen johtuu kertymätiedoista, makroennusteen päivittämisestä ja vuoden 2018 verotuksen valmistumiseen liittyvistä tekijöistä.

237 miljoonan euron kertaerästä

Kiky-sopimuksen vaikutukset vuosittain	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Vaikutus kuntien kustannuksiin (kustannuspohjaan)	-232	-311	-314	-79	-936
Valtionosuuksien vähennys		-309	-312	-315	-936

- VOS-vähennys on jo tehty kiky-leikkaukseen liittyen täysimääräisesti
- Kiky-leikkaukset kuitenkin vaikuttavat vuosien 2016-2019 osalta kuntien kustannuspohjaa alentavasti
 - Josta johtuen kustannustenjaon tarkastuksessa kuntien menot ovat alhaisemmat kuin ilman kiky-leikkausta
 - Kustannustenjaon tarkastuksissa kunnat menettävät 2019-2022 237 milj. euroa, joka oli ajateltu kompensoida vuonna 2020, mutta maksatusta aikaistettiin kuluvalle vuodelle

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudet

Kuntatalous (1/3)

- Peruspalvelujen valtionosuudeksi ehdotetaan 7 074 me v. 2020
 - Veroperustemuutoksista kunnille aiheutuvien verotulomenetysten kompensaatiot on siirretty omalle momentilleen. Kompensatio on v. 2020 2 252 me.
 - Vuoteen 2019 verrattuna valtionosuudet kasvaisivat n. 550 me varsinaiseen talousarvioon verrattuna – kun ottaa huomioon 237 siirron vuodelle 2019, kasvu on noin 310 miljoonaa
- Valtionosuutta kasvattavat suhteessa TA2019 esimerkiksi
 - Kiky-leikkauksen pienentyminen (+264 me)
 - Lomarahaleikkauksen päättyminen lisää valtionosuutta +315 me
 - Työajan pidentämiseen liittyvä leikkaus vähentää menoja -51 me
 - Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus (+102 me)
 - Indeksikorotus (+187 me)
- Valtionosuusmomentilta siirretään digitalisaation kannustinjärjestelmään 40 me (30 me TA2019:ssa)
- Valtionosuusprosentti nousee 25,46 prosenttiin, mikä on 0,09 prosenttiyksikköä enemmän kuin v. 2019
- Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus on 1 024 me v. 2020. Vuoteen 2019 verrattuna kasvua on 96 me.
- Kokonaisuudessaan valtionavut kuntatalouteen ovat v. 2020 11,6 mrd. euroa, v. 2021 11,8 mrd. euroa, 2022 12,1 mrd. euroa ja 2023 12,2 mrd. euroa

Kuntatalous 2/3 –TAE 2020

- Vaasan keskussairaalan muutos laajan päivystyksen sairaalaksi (1 miljoona euroa),
- perheiden ja elämäntilanteiden moninaisuuden tukeminen (2 milj. euroa),
- subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden laajentaminen (7,1 milj. euroa)
- varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen pienentäminen (6,7 milj. euroa).
- lastensuojelun jälkihuollon laajennus (12 milj. euroa)
- A1 -kielen opetuksen aloittamisen varhennus (7,5 milj. euroa).

Kuntatalous (3/3) JTS

- Peruspalvelujen valtionosuutta kasvattavat teknisestä kehyksestä HO:n mukaiset toimenpiteet
 - Subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus ja ryhmäkokojen pienentäminen 1.8.2020 alkaen (Vuosi 2020 + 13,8me, vuodesta 21 eteenpäin + 33 me)
 - Vaasan keskussairaalan muutos laajan päivystyksen sairaalaksi 2020 alkaen (+1 me)
 - Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittäminen 5 me v. 2020 ja 14,5 me v. 2021 alkaen
 - Perheiden elämäntilanteiden moninaisuuden tukeminen 2020 alkaen (+2 me)
 - Asiakasmaksulain kokonaisuudistus 2021 alkaen (+45 me)
 - Seulontaohjelman laajennus 2022 alkaen (+10 me)
 - Lastensuojelun henkilöstömitoitus 2022 alkaen (+9 me)
 - Lisäksi keskeisiä STM hallinnonalan uudistuksia esitetään 2023 alkaen rahoitettavaksi sote-alueiden rahoitusmomentin kautta (mm. 0,7 hoitajamitoitus, hoitotakuu, kotihoidon resurssit). Vuosina 2020–2022 näihin uudistuksiin liittyviä kehittämishankkeita rahoitetaan valtionavustuksilla (mom. 33.60).

OKM hallinnonala
- kuntiin liittyvät esitykset

Keskeisimmät ehdotukset

- Vuosille 20-22
 - Varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan yhteensä 125 milj. euroa
 - Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan yhteensä 180 milj. euroa
- maksuttomien harrastusmahdollisuuksien edistämiseen koulupäivän yhteydessä ehdotetaan 5 milj. euron rahoitusta vuodelle 2020 Suomen Islannin mallin luomiseksi.
- Oppivelvollisuuden laajentamiseen sekä toisen asteen maksuttomuuteen varataan 22 milj. euroa vuonna 2021, 65 milj. euroa vuonna 2022 ja 107 milj. euroa vuonna 2023
- Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseen perusopetuksessa ja toisella asteella 10 milj. euroa vuonna 2021, 20 milj. euroa vuonna 2022 ja 29 milj. euroa vuodesta 2023 lukien.
- Lukiokoulutuksen opiskelijakohtaista yksikköhintaa vahvistetaan 18 milj. eurolla, josta valtionosuutta on 7,5 miljoonaa euroa ja kuntien rahoitusosuutta 10,5 miljoonaa euroa.
- Heikoilla perustaidoilla olevien aikuisten kouluttamiseen vapaan sivistystyön oppilaitoksissa lisätään 5 milj. euroa 2020
- Ammatillisen koulutuksen opetukseen ja ohjaukseen esitetään 80 milj. euron lisäystä, josta kuntatalouteen noin 55 miljoonaa
- Liikkuva koulu -ohjelman laajentamiseen eri ikäluokkiin ehdotetaan 5,8 milj. euroa ja liikuntapaikkojen rakentamiseen 1,3 milj. euroa v. 2020.

STM hallinnonala

Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto (STM pääluokka)

Talousarvioesityksessä esitetään 301 milj. euron määrärahaa, jossa lisäystä 99 miljoonaa.

Lisäysehdotuksia mm. seuraaviin, suluissa vuosiluku

- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan 10m€ (20), 8m€ (21) ja 5m€ (22)
- Ikääntyneiden palveluihin (seuraava dia)
- Kehitetään lääkehuoltoa sekä kaksikielisiä palveluja
- Päihdeäitien palvelujen kehittäminen 1,5m€ /vuosi ja kehitysvammaisten henkilökohtaisen budjetin kokeilu 2,5m€ /vuosi (20 ja 21)
- Osatyökykyisten työkykyohjelma n 5m€ (20-22)
- Mielenterveysstrategian jalkauttaaminen 10m€ (20) 20m€ (21) ja 30 m€ (22)
- Kiireettömään hoitoon pääsyn edistäminen 60m€ (20 ja 21) ja 40m€ (22)
- Valtion rahoitus yliopistotasoiseen tutkimukseen 4m€ /vuosi vuodesta 20 eteenpäin

Vanhustenhuollon kehittäminen

- Henkilöstömitoitus: 2020 5 me, v. 2021 30 me, v. 2022 40 me, v. 2023 70 me
- Omais- ja kotihoidon kehittäminen v. 2020 5 me, v. 2021 20 me, v. 2022 40 me ja v. 2023 45 me
- Saattohoidon kehittäminen 2m€ /v (20-22)

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Keskeiset toimenpiteet työllisyystavoitteen saavuttamisessa

11.10.2019 Valtiovarainvaliokunta

Jukka Mattila/VM BO

Talousarvioesityksessä pieniä panostuksia

- Näiden taloudellinen painoarvo ei ole huomattava, joten työllisyysvaikutukset todennäköisesti vähäisiä
 - Palkkatuen käytön lisääminen
 - Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut +10/ 13/ 16/ 16 me
 - ELYjen maksatustehtävät +1/ 1/ 1/ 1 me
 - TE-toimistot: digitaaliset palvelut +2/ 2/ 2/ 2 me
 - Määräaikaishaastattelut ja nuorisotakuun edistäminen +5/ 10/ 9/ 9 me
 - TE-palveluiden kehittäminen työllisyyden edistämiseksi 5 me/v v. 2020-2022

Lausuntokierroksella olevia esitysluonnoksia

- Työttömyysturvan korotus
 - heikentää työllisyyttä
- Pieni- ja keskituloisille kohdennettu ansiotuloverotuksen kevennys
 - vahvistaa työllisyyttä
- Aktiivimallin purkaminen
 - mahdollisesti heikentää työllisyyttä: tutkimus kesken
- Työttömyysturvan ikärajojen muutokset
 - vahvistaa työllisyyttä lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä; heikentää pitkällä aikavälillä

Valmistelutyö käynnissä laajalla rintamalla

Työllisyystavoitteeseen sitoutuminen

Hallitus on vahvasti sitoutunut 75 prosentin työllisyystavoitteeseen normaalin kansainvälisen ja siitä heijastuvan kotimaisen talouskehityksen oloissa. Se tarkoittaa valtiovarainministeriön kevään 2019 ennusteeseen verrattuna työllisten määrän kasvua laskennallisesti noin 60 000 henkilöllä vuonna 2023. Työllisyysasteen nousu on hallitusohjelmassa tulopohjan keskeisin yksittäinen elementti.

Hallitus arvioi työllisyyden kehitystä ja tämän tavoitteen saavuttamista jatkuvasti muun muassa jokaisessa julkisen talouden suunnitelman (JTS) riihessä ja budjettiriihessä sekä hallituskauden puolivälitarkastelussa. Jos näyttää siltä, että tavoitetta ei saavuteta, hallitus ryhtyy määrätietoisin toimenpiteisiin tavoitteen saavuttamisen varmistamiseksi. Hallitus ei sulje mitään työllisyyttä parantavaa keinoa tarkastelun ulkopuolelle.

Työllisyyden edistäminen

Hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikan tavoitteena on, että normaalin kansainvälisen ja siitä heijastuvan kotimaisen talouskehityksen oloissa työllisyysaste saavuttaa 75 prosentin tason 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä vuonna 2023. Tämän toteutuessa normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa vuonna 2023.

Ensi vuoden syksyllä hallituksella tulee olla osoitettavissa päätösperäisesti 30 000 uutta työllistä vastaavat toimenpiteet. Tavoitteen toteutuminen edellyttää päättäväisiä ja pikaisia toimenpiteitä sekä hallitukselta että työmarkkinajärjestöiltä. Tähän tarvitaan myös tiivistä yhteistyötä kuntien sekä elinkeinoelämän kanssa.

Erityisiä huomioita, velvoitteet ja kannustimet

7. Työttömyysturvaa ja työttömien palveluita sekä työnhakuvelvoitetta uudistetaan tukemaan työttömyysjaksojen lyhentymistä, lyhytaikaisen työn vastaanottamista sekä työnhakuun kannustamista. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmää uudistetaan ja kohtuullistetaan.
 - [Tuoreen](#) ruotsalaisen evidenssin mukaan sanktiojärjestelmää uudistamalla voidaan saavuttaa positiivisia vaikutuksia.
 - Työttömyysturvan uudistukseen liittyy lukuisia mahdollisuuksia. Työn vastaanottamisen kannustimien parantamisesta tutkimusnäyttöä myös [Suomesta](#).

Erityisiä huomioita, palkkatuki

4. Palkkatuki uudistetaan ja sen käyttöä yrityksissä lisätään merkittävästi. Palkkatuella edistetään avoimille työmarkkinoille työllistymistä ja nostetaan työllisyysastetta kestäväällä tavalla. Tavoitteena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa palkkatukiprosessia ja vähentää työnantajiin kohdistuvaa byrokratiaa.

- Palkkatuella voi olla positiivinen vaikutus saajien pidemmän aikavälin työllisyyteen sekä [kotimaisen](#) että [kansainvälisen tutkimuksen mukaan](#).
- Olennaista [tehokas kohdentuminen](#): valmisteltava huolellisesti, jotta tuen positiiviset ominaisuudet eivät heikkene
 - Esimerkiksi järjestelmän voimakas automatisointi ei ole välttämättä kustannustehokkuuden näkökulmasta hyvä asia

Erityisiä huomioita, palvelut

Alatyöryhmät

1. Työvoimapolitiikan palvelurakenne

Tehtävä:

Uudistaa työ- ja elinkeinopalvelut tukemaan nopeaa työllistymistä ja lisätä niiden tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta. Alatyöryhmän tulee valmistella ehdotus palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta niin, että ohjauksella voidaan varmistaa palvelujen yhdenmukaisuus ja asiakaslähtöisyys. Valmistelutyössä tulee ottaa huomioon myös nykyiset yhteistyössä kuntien kanssa toteutettavat monialaiset palvelumallit (esim. Ohjaamot).

- Mm. [pohjoismaisessa](#) tutkimuksessa havaintoja työvoimapalveluiden positiivisista vaikutuksista
- Viime aikaisessa tutkimuksessa kuitenkin myös vähemmän optimistisia havaintoja ([Tanska](#), [Ruotsi](#), [Ranska](#)):
 - Jossain määrin kokeiluryhmän positiiviset vaikutukset ovat syrjäyttäneet verrokkiryhmää

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtiovarainministeriön viestintä

vm-viestinta@vm.fi

Mediapalvelunumero (arkisin 8–16) 02955 30500

Valtiovarainministeriön viestintä

vm-viestinta@vm.fi

Mediapalvelunumero (arkisin 8–16) 02955 30500

www.tutkibudjettia.fi

